

28. De gala-zanger (I)

Tot de volgelingen van godin Inanna behoorden vreemde groepen mensen, waar wij ons maar moeilijk iets bij kunnen voorstellen. De gala-zangers zijn nog het beste bekend. Zij traden op als klaagzanger in de tempel en aan het hof van de koning. Of alle gala-zangers een volgeling van Inanna waren weten we niet zeker, maar sommigen hadden in elk geval een nauwe band met haar.

We weten hoe een gala-zanger eruitzag, want in de tempel van Inanna in Mari in het noorden van Mesopotamië is het beroemde beeldje van een gala-zanger uit het derde millennium v.C. gevonden. Zijn naam is Ur-Nanše (letterlijk: ‘held van Nanše’, of: ‘hond van Nanše’). Dit is een mannelijke naam, maar toch lijkt het beeldje op een vrouw: Ur-Nanše draagt geen baard en heeft zijn haar los op zijn rug hangen. Hij heeft grote vrouwelijke billen en er is een aanzet van kleine borsten. Hij draagt een korte pofbroek die nauw om de taille sluit. In de inscriptie op zijn rug staat dat hij groot-muzikant was.

Er zijn geleerden die in de gala-zanger een eunuch zien, een castraat. Niet alleen het uiterlijk van de gala doet daaraan denken, maar ook andere omstandigheden maken dat aannemelijk. De gala zong in het Emesal – de vermoedelijk in hoge tonen gezongen vrouwenstem van de klaagliederen – en hij had vrij toegang tot de vrouwenkwartieren van het paleis. Gala-zangers konden getrouwd zijn en sommigen hadden kinderen, maar die waren vermoedelijk niet van henzelf. Het feminiene uiterlijk van de gala hield verband met zijn functie als zanger van klaagliederen bij begrafenissen. De gala-priester kwam veelvuldig in contact met de dood. Hij kwam in huizen waar doden lagen opgebaard en hij moest klaagzangen zingen bij een graf of op een begraafplaats. Hij diende zich goed te beschermen tegen de hachelijke invloeden die van deze plaatsen uitgingen. Zijn uiterlijk en zijn kleding boden hem die mogelijkheid. Omdat de gala noch volledig man, noch volledig vrouw was, viel hij buiten de gebruikelijke kaders van het mensdom, en was daardoor ongrijpbaar voor boze onderwereldsdemonen die op zoek waren naar menselijke slachtoffers. De klaagvrouwen die bij begrafenissen optraden zijn op dezelfde manier beschermd. Zij worden vaak samen met de gala genoemd. Het waren oudere vrouwen, wier vruchtbaarheid niet meer door de nabijheid van de dood kon worden aangetast. Het gedrag en uiterlijk van de gala-zanger leken misschien veel op dat van deze klaagsters: losse haren, stoffige kleding, terwijl hij ook dezelfde hoge klaagtonen uitstootte.

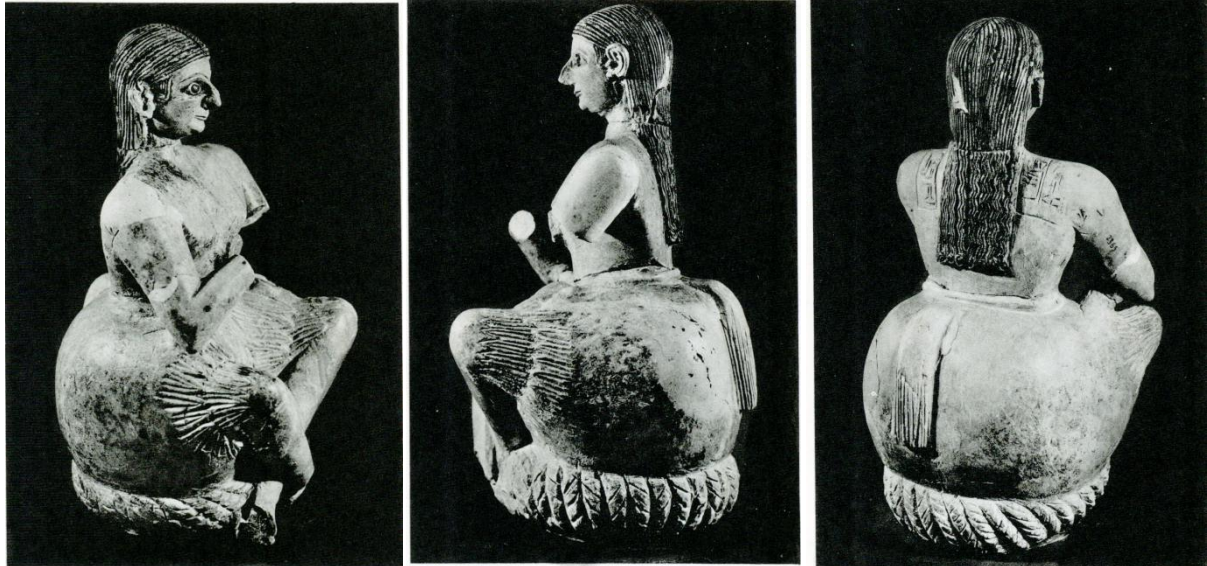
Aanraking met de dood maakte iemand volgens de mensen in Mesopotamië onrein. Vandaar dat de mensen de gala-zangers met minachting bejegenden, zij waren bang voor hen. Ook speelde waarschijnlijk jaloezie mee omdat de gala-zanger vaak een vertrouweling van de koning was en als hoofd van de muzikanten aan het hof een hoge positie bekleedde. Andere muzikanten keken er met scheve ogen naar en uitten hun afgunst met roddel en achterklap. De minachting voor de gala komt ook in sommige spreekwoorden tot uiting. Die zinspelen op het zonderlinge gedrag van de gala en hun hoge eigendunk en hun schijnbaar onbeperkte vertrouwen in hun eigen maatschappelijke zekerheid. *Ook al zinkt het graanschip van een gala, dan strandt het toch nog op droog land*, luidt een spreekwoord. De gala hoefde dus niet bang te zijn dat hij honger leed, zijn veld lag altijd vlak bij huis. De gala beschikte blijkbaar over voldoende akkers in leen van de koning of van de tempel om in zijn dagelijkse behoeften te voorzien. Een ander spreekwoord luidt als volgt: *Wanneer de gala-priester zijn anus afveegde (zei hij): 'Ik moet niet tot opwindung brengen wat aan mijn Vrouwe Inanna toebehoort.'* Meende deze gala werkelijk dat hij de grote godin in verleiding kon brengen of was dit een toespeling op zijn vermeende homoseksualiteit? Een andere spreuk gaat over een gala die in de steppe op de vlucht was voor een leeuw. *Een gala was een leeuw tegengekomen in de steppe, (later) loopt hij in de stad naar de poort van Inanna, waar hij een hond met potscherven verjaagt en roept: 'Wat doet je broer in de steppe?'* De gala was angstig weggerend voor de leeuw in de steppe, maar bij de poort van Inanna reageert hij zich lafhartig af op een hond en roept overmoedig dat hij zijn grote broer uit de steppe er maar bij moet halen. Kennelijk voelde hij zich ook gesteund door godin Inanna, die beschermd werd door grote leeuwen die op haar beroemde tempel in Babylon de wacht hielden.

De galloi van godin Kybele

De gala hebben ook in de latere periode sporen achtergelaten. De volgelingen van de grote godin van Klein-Azië, Kybele of Kubaba, hebben veel weg van het kleurrijke gezelschap van Inanna. Zij worden in het Grieks *galloi* genoemd en geleerden hebben al heel lang het vermoeden dat ze op een of andere manier verwant waren met de gala van Mesopotamië. Tijdens de ritën ontmanden de *galloi* zichzelf om zo het mythologische voorbeeld van de aardse herder Attis te volgen. Godin Kybele was verliefd op Attis geworden, maar toen Attis zelf verliefd werd op een sterfelijke prinses, nam Kybele wraak en maakte hem waanzinnig. Daarop Attis castrateerde zichzelf en stierf. Drie dagen later probeerde Kybele – verscheurd van verdriet en berouw over haar daad – om zijn lichaam te laten herrijzen, maar dat lukte haar niet. De volgelingen van Kybele hielden processies waarin zij met cimbalen sloegen en in extase raakten. Ze kastijdden zichzelf en lieten bloed vloeien. Ze zongen klaagliederen, droegen vrouwenkleden en gebruikten make-up. Ze hadden lange geverfde haren en maakten obscene gebaren.

Zowel Kybele als Inanna was verliefd op een sterfelijke minnaar. Maar net als met Dumuzi liep het met Attis slecht af. De dood van deze sterfelijke geliefden van de godin werd elk jaar herdacht en in beide gevallen speelden daarbij de extatische aanhangers van de godin een grote rol.

Volgende week: De gala-zanger (II)

Beeldje van Ur-Nanše, gala-zanger met lang haar en een staart op zijn billen. Gevonden in zaal 13 van de tempel van Inanna-za.za. Hoogte: 26 cm. (Parrot, 1967, pl. XLVI, nr. 2416; Nationaal Museum van Damascus, Syrië. Met dank aan © Hirmer Verlag)